

Kitap Tanıtımı

Türkiye Yezidiler Bibliyografyası: Yazılı Metinlerde Dini-Sosyal
Bir Grubun Serüveni
Dr. Ahmet TAŞĞIN
Aziz Andaç Yayınları, Nisan 2005, 218 s.

Türkiye tarihinde birlikte yaşayan farklı inançlardan birisi de Yezidilerdir. Ülkemizde Urfa, Mardin ve biraz da Diyarbakır'da, Irak, Avrupa ve Amerika ülkelerinde yaşayan Yezidilerle ilgili günümüze kadar bir çok eser yazılıp çizilmiştir. Türkiye'de yapılan çalışmaları kendisine konu edinmiş son çalışma da elimizdeki bu eserdir.

Kitabı elimize aldığımızda fiziki görünümü haricinde zihnimizi meşgul eden en belirgin tarafı ismidir. Eserin isminde "YEZİDİLER" şeklindeki üst başlık belirginlik kazanmıştır. Burada eserin Yezidi halkını tanıttığına dair bir fikir vermektedir. Fakat iç kapağı okuduğumuzda "Türkiye Yezidiler Bibliyografyası" başlığından eserin bibliyografik bir çalışma olduğu görülmektedir. Ancak bir alt başlık daha bulunmaktadır ki "Yazılı Metinlerde Dini-Sosyal Bir Grubun Serüveni" alt isim olarak yer almaktadır. Burada eserin problematik bir kaygı ile kaleme alındığı fikri oluşmaktadır. Bu uzun isimlendirmede Türkiye'de Yezidiler hakkında yapılmış çalışmaların bir değerlendirilmesi yapılırken Yezidilerin de tarihsel süreç içerisinde dışardan görünümle ri dini-sosyal bir grup olarak ortaya konulduğu fikri uyandırmaktadır.

Eserin isminden yola çıkarak iki temel noktaya değinilebilir: birincisi bibliyografik bir çalışma olmasıdır. İkinci nokta ise dini-sosyal bir grubun yazılı metinler üzerinden incelenmesidir.

Bibliyografik eserlerin oluşması kolay gibi gözükmesine karşın uzun süren bir uğraş ve dikkati gerektirmektedir. Çünkü çalışma bir konu ile sınırlandırılırken aynı zamanda bibliyografik malzemeyle de sınırlandırılabilir. Bu durum çalışmanın boyutuna bağlı gibi gözükmektedir. Ancak bibliyografik çalışmalarda sınırlandırılan alanın tamamına ulaşma amaçlanmaktadır. Bu da uzun süre uğraşı ve dikkati gerektirmektedir. Şüphesiz gözden kaçan ya da ulaşılamayan malzemeler olacaktır. Bibliyografik çalışmaların amaçlarıyla ilgili eserlerin tamamını okuyucuların-araştırmacıların önüne koymaktır. Yani başkalarına hizmeti hedeflemektedir. Bu durum konuyla ilgili araştırmacıların kaynaklara kolay ulaşmasını sağlarken aynı zamanda çalışmaların boyutunu göstermede de yardımcı olacaktır. Bilimsel araştırmalarda

konuyla ilgili kaynaklar hakkında fikir edinme en önemli adımlardan birisidir. Bu nedenle bibliyografik çalışmalar bu adımın iyi bir yardımcısıdır. Elimizdeki eser geçmişten günümüze Yezidilerle ilgili Türkiye’de yapılmış tüm çalışmaları hedeflemiştir.

Bu yönüyle eser dini-sosyal bir grubun yazılı metinler üzerinden incelenmesini hedeflerken de hem başka araştırmacılara hem de kendisine yardımcı olmaktadır. Yazılı metinler üzerinden ortaya konan bu eserde Yezidilere bakışın hedeflendiği anlaşılmaktadır. Sonuç bölümündeki yazarın: “Türkiye Yezidiler Bibliyografyası, dini-sosyal grupları konu alan yazılı metinlerin yaklaşım, içerik ve yöntemini ele almaktadır.” sözü bu düşüncemizi ifade etmektedir.

Yezidilerin Türkiye’de farklı dini-sosyal topluluklarla birlikte öteden beri yaşadıklarını düşünürsek geçmişten günümüze birlikte oldukları diğer toplulukların ya da bizzat kendilerinin Yezidilere nasıl baktıkları, onları nasıl değerlendirdikleri büyük bir önem arz etmektedir. Bu birlikte yaşamanın geleceği açısından çok önemlidir. Çünkü insanların birbirlerini nasıl anladıkları, tanıyıp tanımadıkları, ilişkilerin biçimlenmesi ve geleceğe yol açması bakımından değerlidir. Bunun için de geçmişte ve günümüzde birbirlerini nasıl anladıkları, tanımladıklarını ortaya koymak ve anlamaya çalışmak gereklidir şüphesiz. Bu nedenle elimizdeki eserin bu problematik noktalara ışık tutacağı, yardımcı olacağı muhakkaktır.

Kitap iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısım “Giriş” başlığı altında ele alınmıştır. İkinci kısım ise “Türkiye Yezidiler Bibliyografyası” başlığı altında ortaya konulmuştur.

Eserin “Giriş” kısmı, dört bölüm ve “Sonuç ve Değerlendirme” den oluşmaktadır. Bu kısımda Yezidiler tanıtılırken dini-sosyal bir grup olarak incelenmiştir. Giriş kısmının ilk bölümü “Cemaat-Cemiyet ve Dini-Sosyal Gruplar” başlığını taşımaktadır. Cemaat ve cemiyet terimlerinin Osmanlı’dan günümüze kavramsal anlamları ve yeni anlam kazanımları üzerinde durularak Yezidilerin yazılı metinler üzerinden nasıl değerlendirildiği, bu çalışmalardaki yaklaşım biçimi ortaya konulmuştur.

Yazar giriş kısmının ikinci bölümünü “Dini-Sosyal Gruplar ve Alan Araştırmaları” başlığı altında ortaya koymuştur. Dini-sosyal bir grup olarak Yezidilere bakışın değerlendirilmesinin yapılacağı sonraki bölümlere metodik çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır bu bölümde. Bir topluluğu anlamamanın en önemli araştırma yöntemlerinden birisi de şüphesiz alan araştırmalarıdır. Yazar bu konuyla ilgili bir bölüm açarken alan araştırmalarından yararlandığını da ortaya koymuştur.

Bu bilgiler doğrultusunda giriş kısmının üçüncü bölümünde “Yezidiler ve Yezidilik” başlığı altında kısaca Yezidilerin inanç ve ibadetlerini, Yezidilerde sosyal tabakalaşmayı, Yezidi kurumlarını, Yezidilerin yaşadıkları yerler ve nüfuslarını ve Yezidi diasporasını Türkiye, Irak ve Almanya’daki gözlemlerinden de faydalanarak ortaya koymuştur. Teorik çerçeveyi oluşturmuş olduğu bu üç bölümden sonra “Türkiye’de Yazılı Metinlerde Yezidiler” başlığı altında Türkiye’de geçmişten günümüze Yezidilerin anlaşılış biçimini değerlendirmiştir.

Giriş kısmının “Sonuç ve Değerlendirme” bölümünde ulaşılan sonuçlar ve önerilere yer verilmiştir. Sonuç olarak Türkiye’de yapılan çalışmaların yöntem sorunlarına ışık tutulmuştur. Yezidilerle ilgili araştırmalarda da yine aynı şekilde merkez-çevre, sünni-gayrisünni ikileminde geleneksel bir yaklaşımın modern dönemde de uygulanmaya devam ettiği, alan araştırmalarına yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Burada ortaya konan, tartışmaya açılan metod sorununun Türkiye araştırmalarının genel sorunu olduğu kanaatindeyim. Bu nedenle bu araştırmanın bir bibliyografik çalışmanın ötesinde bibliyografik malzemelerden hareketle metod ve yaklaşım problematiği üzerine bina edilmiş bir çalışma olduğunu söyleyebilirim.

Kendi yaşam biçimleri ve algılayışlarıyla ayrı bir dünya oluşturan Yezidiler gibi farklı dini-sosyal grupları oldukları, yani kendilerini tanımladıkları gibi algılamının, anlamının yolu hiç şüphesiz araştırmacının kendi inanç, anlayış ve yaşam biçiminden hareketle yapılan değerlendirmeleri bırakmasını gerekli kılmaktadır. Bu da araştırmaların gerçeğe, yaşanana, olup bitene daha fazla yaklaşmayı ve geleceği bunlarla şekillendirmeyi sağlayacağı muhakkaktır. Bu nedenle ağızlarına almadıkları bir kelime ile “Şeytana Tapanlar” şeklinde tanımlanan bu insanların yanlış anlaşılması problemi bir şeytan problemi değildir.

Giriş kısmının sonunda yazar kendi çalışmasının “Kaynaklar”ına yer vermiştir.

Eserin ikinci kısmında “Türkiye Yezidiler Bibliyografyası” beş bölümde ortaya konmuştur. “Anonim Çalışmalar” bu bölümlerin ilkidir. Bu bölümde 34 adet anonim çalışma içerikleriyle beraber incelenmiş ve tanıtılmıştır.

İkinci bölüm “Makaleler” başlığı altında ortaya konmuştur. 111 makale tespit edilmiş ve künyeleriyle beraber içerikleri hakkında bilgi verilmiştir.

Üçüncü bölümde Türkiye’de Yezidilerle ilgili yapılmış “Tezler”e yer verilmiştir. Lisans, yüksens lisans ve doktora tezlerinden oluşan bu bölümde 50 çalışma değerlendirilmiş ve içerikleri hakkında bilgi verilmiştir.

Dördüncü bölümde ise Yezidiler hakkında yapılmış müstakil eserler ve bilgi verilmiş genel çalışmalardan oluşan “Kitaplar” a yer verilmiştir. 70 kitabın Yezidilerle ilgili bölümlerinin değerlendirilmesi yapılmıştır.

Son bölümde ise “Çeviriler” başlığı altında 37 ayrı esere yer verilmiştir. Bu bölümde konuyla ilgili müstakil kitaplar, ansiklopedi maddeleri, makaleler vb. hepsi beraber; aynı başlık altında değerlendirilmiş ve içerikleri hakkında bilgiler verilmiştir.

Sonuç olarak 302 ayrı çalışmayı değerlendiren yazar tüm çalışmaların içerikleri hakkında bilgi vererek araştırmacılara ışık tutmuştur.

Yusuf GÖKALP

